

YUSÛF PEYGAMBER 'ALEYHİ'S-SELÂM-NING TA'BİR KİTÂBİ

Ayşe Gül SERTKAYA*

P. A. Polyakov', يوسف پیغمبر علیہ السلام ننگ تعبیر کتابی

S n o t o l k o v a t e l', pripisıvayemy musul'manami vethozavtnomu patriarhu Iosifu, sinu Iakova (Djagatayskiy tekst', russkaya transkriptsiya i russkiy perevod') başlıklı çalışmasını 1901'de Kazan'da Nikolay Fedoroviç Katanov'un bir "sunuş" yazısı ile yayımlanmıştır.¹

Polyakov'un bu çalışması iki bölümden müteşekildir. Polyakov, ilk bölümde (s. 11-29) Çağatay Türkçesi ile kaleme alınan metni dizgi Arap harfleri ile vermiş ve her rüya tabirini Rusçaya çevirmiştir. İkinci bölümde (s. 30-39) ise metnin transkripsiyonunu Kiril harfleri ile tekrar vermiştir.

Polyakov'un çalışmasının Arap harfli dizgi metni ile Kiril harfli transkripsiyonunda bazı kelimeler birbirini tutmamaktadır.

Ben üç bölümlük çalışmamın ilk bölümünde Arap harfli dizgi metnin Latin harfli transkripsiyonunu yaptım ve bu transkripsiyonumu Polyakov'un Kiril harfli transkripsiyonu ile karşılaştırdım. Çalışmamın ikinci bölümünde transkripsiyonunu yaptığım Doğu Türkçesi metnini Türkiye Türkçesine aktardım.

Üçüncü bölümde ise metinde geçen kelimeleri fişledim. Toplam kelime sayısı 1356, kelime çeşidi 501 ve madde başı sayısı 400'dür. Bu fişleri Ceval Kaya tarafından hazırlanan *Cibakaya* dizin programı kullanılarak yapılan Dizin şablonuna yerleştirdim. Böylece Doğu Türkçesi ile yazılmış *Yusûf peygamber 'aleyhi's-selâm-nunğ ta'bır kitâbı* adlı metin üç bölümde işlenerek ilim âleminin istifadesine sunulmuş oldu.

* Dr., İstanbul Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Araştırma Görevlisi.

1 يوسف پیغمبر علیہ السلام ننگ تعبیر کتابی С нотолкователь, приписываемый мусульманами ветхозавѣтному патриарху Іосифу, сыну Іакова. (Джагатайский текстъ, русская транскрипція и русский переводъ.) Казань. 1901, 39 с

H. Yûsuf'un rüyasıyla ilgili sûre Kur'ân-ı Kerîm'in 12. sûresi olan 111 ayetlik Yûsuf sûresi'dir. Yûsuf hikâyesi Kur'ân-ı Kerîm'de **ahsenü'l-kasas** "kıssaların en güzeli" şeklinde geçmektedir.²

Tevrat'ta ve Kur'ân-ı Kerîm'de geçen Yûsuf hikâyesi Arap, Fars ve Türk olmak üzere Şark edebiyatında bir çok şâir tarafından mensur ve hece ve aruz vezniyle olmak üzere manzum olarak işlenmiştir.

XIII. yüzyıldan itibaren yazılan mesneviler arasında Ali'nin Kıssa-i Yusuf'u³, Halil oğlu Ali'nin Yûsuf u Züleyha'sı⁴, Şeyyad Hamza'nın Yûsuf u Zeliha'sı⁵, Süli Fakih'in Yûsuf u Züleyha'sı⁶, Rabguzî'nin Kısasü'l-enbiyâ'sı içerisindeki "Kıssa-i Yûsuf-i Şiddîk" bölümü⁷, Erzurumlu Mustafa Darîr'in Yusufu Züleyhâsı⁸ önde gelen örneklerdendir. Bu metinler çeşitli ölçülerde işlenmiş ve bazıları bütün, bazıları seçmeler, bazıları da bir dil incelemesi ve sözlük ile birlikte yayımlanmıştır.

Halide Dolu Yûsuf ve Zeliha/Züleyha hikayelerinin Türk edebiyatındaki versiyonları üzerinde *Menşeinden Beri Yûsuf Hikâyesi ve Türk Edebiyatındaki Versiyonları* başlıklı doktora çalışması yapmış ve Türk edebiyatındaki Yusuf ve Züleyha mesnevilerini derinliğine incelemiştir.⁹ Halide Dolu 36'sı hece ve aruz vezni ile olmak üzere manzum, 3'ü mensur 39 eser tespit etmiştir.

Mustafa Tatçı ve Halil Çeltik'in birlikte hazırladıkları *Türk Edebiyatında Tasavvufî Rüyâ Tâbirnâmeleri*¹⁰ adlı eserde Niyazi-i Misrî, Kurd Muhammed Efendi, Yigitbaşı Ahmet Marmaravî ve Karabaş-ı Velî'nin tabirnamelerinin metinleri verilmekte, metinlerden sonra konunun geniş bibliyografyası, sözlük ve rüya motifleri yer almaktadır. Bu motif indeksi özellikle N. F. Katanov'un "Sunuş" yazısında verdiği Çağatayca metnin motif indeksi ile birbirini tamamlamaktadır. Bu eserin sonunda Tasavvuf terimleri indeksi de yer almaktadır.

² Bk. Hasan Basri Çantay, *Kur'ân-ı Hakîm ve Me'âl-i Kerîm*, Neşre hazırlayan Doç. Dr. M. A. Yekta Saraç, İstanbul 1995, s. 235.

³ *Kol Galı. Kıyssa-i Yûsuf*, Kazan 1983, 544 s.

⁴ İsmail Hikmet Ertaylan, *Yusuf ile Zuleyha*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları no 860, İstanbul, 1960, 19 s. +faksimile.

⁵ Şeyyad Hamza, *Yusuf ve Zeliha*, Nakleden. Dehri Dılçın, TDK Yayınları, İstanbul. 1946.

⁶ Zamina Tapdık kızı Gadjiyeva, *Suli Fegih. Yusif ve Zuleyha*, Bakı. 1991, 180 s

⁷ Aysu Ata, Nâsirü'd-dîn bin Burhânü'd-dîn Rabguzî, Kısasü'l-enbiyâ (Peygamber kıssaları), Ankara. 1997, s. 90-155

⁸ Cahangır Gehremanov-Şameddin Helilov, *Mustafa Zerir Yusuf ve Zuleyha*, Bakı. 1991. 312 s. , Leylâ Karahan, *Erzurumlu Darîr, Kıssa-ı Yûsuf Yûsuf u Zuleyha*, Türk Dil Kurumu Yayınları. 564, Ankara, 1994, 435 s

⁹ Halide Dolu, *Menşeinden Beri Yûsuf Hikâyesi ve Türk Edebiyatındaki Versiyonları*, Türkiye Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi No 403, İstanbul 1953, 313 s. (bir album ile)

¹⁰ Ankara, 1995, 87 s

N. F. KATANOV'un SUNUŞ yazısı¹¹

Okuyucuya takdim ettiğimiz bu **tabîrnâme** (rüya yorumları) kitabı, Orta-Asya Türk dillerinden Çağatay lehçesiyle yazılmıştır. Bu kitap ilk olarak Türkistan yörelerinde derlenmiş ama Kazan'da bir kaç kez baskısı yapılmıştır. 1871 yılında *Muhammed Can Miftahu'd-Dinov* ve 1894 yılında Kazan tacirlerinden olan *Şemsü'd-din Hüseyinov* tarafından yayımlanmıştır. Bu kitabın Rusya müslümanları arasında çok yaygın olduğunu dikkate alarak ben onu Rusça bilen okuyucularla da tanıştırmak istedim. Bildiğime göre şimdiye kadar ne Rus ne de Avrupa dillerinde, bir Çağatayca rüya tabirnamesi tercümesi yayımlanmamıştır. Bu kitabın Rusça tercümesi *P. A. Polyakov* tarafından aslına çok uygun bir şekilde yapılmıştır. Metnin daha doğru anlaşılması için Kazan Üniversitesi ve St. Petersburg İlimler Akademisi tarafından Türkçe yayınlarla geçerli olan Rus alfabesinin transkripsiyonu kullanılmıştır. Tatar ve Kazan baskılarında bu kitaptaki kimi sözcükler ve gramatik formlar tercüme yetersizliği sebebiyle Tatarca ve Türkçe olarak kalmıştır. Bütün bu yetersizlikler için metne eklediğim notta, bu kelimelerin Çağatay Türkçesindeki karşılıkları verilmiştir.

Bu rüya tabir kitabının müellifi, kitabın önsözünde belirtildiği gibi Ya'kûb oğlu *Yûsuf* Peygamberdir. Yine bu önsöz pek çok yerde çok sayıda tabîrnâme olduğunu gösteriyor. Ama bunların en iyisi Hz. Yûsuf'un tabîrnâmesidir. Hz. Yûsuf'un rüyaları en iyi yorumlayan peygamber olduğuna Kuran'ın *Musa*'dan bahseden 12. sûresinde değinilir. Yûsuf'a ait olduğu söylenen bu tabîrnâmenin haricinde Kazan'da Türk dilinde başka tabîrnâmeler yayınlandığını da biliyoruz. Meselâ İspanya, Mısır, Arabistan ve Suriye'de 1155-1240 yılları arasında yaşayan *Muhyi'd-dîn İbnü'l-Arabî*'nin **tabîrnâmesi**, sonra *Ebu'l-Abbas es-Sicistânî*'nin **تحفة الملوك** **Tuhfetü'l-mulûk**'u ve 728 yılında Basra'da ölen *Ebu-Abdullah ibn Sirin*'in **الإشارة إلى علم العارة** **el-işâretu ilâ ilmü'l-ibâreti** adlı tabirnamesi bunlardan bazılarıdır. Bu eserler elimizdeki kitaptan daha geniş kapsamlı olmalarına rağmen, ünleri bu ölçüde yaygın değildir. 1896 yılında Kerimov kardeşler tarafından, M. Çirkov oğulları yayınevinde basılan *İbnü'l-Arabî*'nin tabîrnâmesi'nin sayfa kenarlarında, rüyaların hangi tarih ve aylarda görüldüklerinde hayırlı oldukları veya hayırlı olmayanların gerçekleşmemesi için neler yapıldığı belirtilir. Kötü rüyayı gören kişi, **على كل شيء قدير** Allahın herşeye kadir olduğuna inanarak rüyanın gerçekleşmemesi için hayır yapmalıdır deniliyor. Rüyanın hayra işaret etmesi için Yûsuf'un tabîrnâmesinde gösterdiği gibi sadaka verilmelidir. Müslümanlar rüyalarını bu temelde yorumladıklarında, işleri yolunda gider deniliyor. Eserin on iki eşit olmayan bölümünde rüyada görülen aşağıdaki eşya ve canlılar veriliyor.

¹¹ N F Katanov'un P A Polyakov'un incelemesine yazmış olduğu bu "Sunuş" yazısı Rusça aslından Türkçeye Türkiye Araştırmaları Enstitüsü Öğretim Üyelerinden Yrd Doç Dr Raida Said tarafından çevrildi. Konunun bütünlüğü açısından burada verdiğim bu tercümesi için, sayın Raida Said'de teşekkür ediyorum

1. Koyun eti 92
2. Başmak (ayakkabı) 60
3. Pırlanta 32
4. Deve 62, 63, 64
5. İlkbahar 47
6. Şarap 42
7. Üzüm 42, 43, 44, 49
8. Su 87
9. Kurt 67, 68
10. Düşman 33, 72
11. Güvercin 81
12. Şehir 36, 84
13. Vuruş 33
14. Kavun 45, 46
15. Demir 34
16. İnci 31
17. Kadın-Hatun 27, 101
18. Hayvan 61
19. Aş (yemek) 95, 96
20. Tavşan 81
21. Ayna 35
22. Yılan 24, 73, 75, 80
23. Altın 28
24. Kuru üzüm, kişniş 42
25. Çarık 60
26. Mezarlık 13
27. Sığır 1
28. Şunkar (Sungur) 78
29. Kale 36
30. Kulan 66
31. Tavuk 97
32. Helvalar 51
33. Arslan 67
34. Bitki 50
35. Yuvarlak tatlı 50
36. Yaprak 26
37. Balık tutmak 90
38. At 22, 23, 62
39. Ay 3, 74
40. Yağ 38, 39, 40
41. Bal 52
42. Kılıç 35
43. Namaz 2, 6, 7, 11
44. Sıçan 66
45. Et 91, 92, 96
46. Şerbetler 51
47. Ayak 100
48. Bıçak 35
49. Bulut 89
50. Koyun 41, 65
52. Kartal 78
53. Eşek 62
54. Ocak 94
55. Çobanlık yapmak 18
56. Örumcek 19
57. Saban surmek 12
58. Ayak kırılması 100
59. Kol kırılması 98, 99
60. Çaydan geçmek 83
61. Yüzük 30
62. Elbise, giysi 53, 54, 55, 56, 57, 59
63. Meyveler 26, 43, 50
64. Ölü 4, 5, 14, 15, 16, 17
65. Buğday serpmek, saçmak 12
66. Darı 37
67. Rica 29
68. Kuşlar 25, 58, 85
69. Bal arısı 20
70. Buğday 10, 37
71. Horoz 86
72. El 98, 99
73. Balık 90
74. Su (çay) 83, 88
75. Çizme 60
76. Şeker 50, 52
77. Domuz 69, 70
78. Geyik 71
79. Simurg (Anka kuşu) 85
80. Tatlı 38
81. Katık (kaymak) 38
82. Kar 82, 87, 93
83. Baykuş 77
84. Laçın 78
85. Güneş 3
86. Kusmek, dövüşmek 33
87. Kadı 67
88. Kaplan 67
89. Ağırlık (dava) 33
90. Dar yer 21
91. Fıstık 50
92. Yemek, ekmek 12, 95, 96
93. Padişah 9
94. Öpmek 101
95. Yiğit delikanlı 101
96. Elma 48
97. Aladoğan kuşu 76
98. Arpa 37

Kırgız rüya tabirnamelerini derleyen *Abubekir A. Divayev'e*⁺ göre en iyi tabirnâmeler Hz. Yûsufunki ve Kırgızistan'ın Sir Derya bölgesinde bulunan diğer bir tabirnâmedir.

Rüya yorumcuları rüyaların gerçekleşmesi için şu cümleyi okurlardı:

يوسف پيغمبردينك جقسى جورىغان توسى بولسون

"Yûsuf Peygamberdiñg caksı corıgan tüsi bolsun"

"Yusuf peygamberin iyi güzel yorumladığı düşü olsun, hayırlı gerçekleşsin".

Yunanlılar, Rumlar, Farslar, Araplar, Ruslar ve diğer pekçok halklar tarafından rüyalara inanılıyor. Tabirlerle hem âlimler hem de basit, sıradan insanlar meşgul olmuşlardır. Okuyucular rüyaların hangi zamanlarda, nasıl bakıldıklarını bilmek istiyorlarsa, *Snegireva'nın Rüyalara İnanma ve Onların Tabiri* (Kazan, 1874) ve *A. M. Dohman'ın Hastalıklara İşaret Eden Rüyalar* (Kazan 1890) adlı kitaplarını okumaları gerekir. Bu eserlerden de anlaşılıyor ki eski zamanlarda rüyalara herkes, ama şimdilerde yalnız basit halk kitleleri inanmaktadır. Onlara göre rüyalar; iyilik ve kötülüklerin, zenginlik ve fakirliğin, mutluluk ve bedbahtlığın ve daha pek çok şeyin habercisidir.

Günümüzde rüyalara inanç Asya ve Avrupa Türklerinin çağdaş olmayan boylarında hâlâ devam etmektedir. Onların düşüncesine göre Allah rüyalar vasıtasıyla insana geleceğini bildirmektedir, bazan da kötü ruh insanların rüyasına hakim olur. Bu yüzden de rüyalar iyi (ilahî) ve kötü (şeytanî) olabiliyorlar. Her rüya gören rüyasının olumlu, iyi sonuçlar vermesini istediği için, rüya yorumcuları kişinin iyiliğine çalışıyorlar ve rüyayı tabir ettikten sonra iyi sonuçlar alınması için sadaka vermeyi öneriyorlar. Fakir ve yaşlı kadınlarla erkekler rüya tabirleriyle daha ziyade meşgul olurlar, sadakayı da onlar alırlar.

Çoğu insanlar rüyaların gerçekleşmediğini görünce haliyle rüyalara inanmaya başlıyorlar. Ama rüya tabircileri de onlara ancak özel tarih ve zamanlarda görülen rüyaların gerçekleştiğini söylüyor. *Kerimov* kardeşlerin 1896'da yayımladıkları **Tuhfetü'l-mülûk** adlı tabirnâmede denilir ki ayın 11. gününde görülen rüya ne iyi ne de kötü gerçekleşiyor. Ayın 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 12, 14, 15, 17, 18, 20, 21, 22, 25, 26, 27, 28 ve 30. günlerinde görülenler iyi sonuç veriyorlar. Ayın 3, 7, 13, 16, 19, 23, 24, 29. günlerinde görülen rüyalar kötü gerçekleşiyorlar. Prityan'san'daki yazma tabirnâmelerde böyle gün hesabıyla değil, buççlarla ilgili rüyalar yorumlanmıştır.

N. F. Katanov

* *Sbornik' Materialov' dlya statistiki Str'-dar'uskoj Oblastı, Cilt IX, yıl 1901*

Yusûf peygamber ‘aleyhi’s-selâm-nıñg ta‘bîr kitâbı

B i ’ s m i ’ l l â h i ’ r - r a ħ m â n i ’ r - r a ħ ĩ m

**El-ĥamdüli’l-lâhi rabbi’l-âlemîn ve’l-âķibetü li’l-muttakîn ve’s-
şalātu ve’s-selāmu ‘alā ĥayri ĥalķihi Muĥammedin ve âlihi ecma’in**

0. Bilgil kim ta‘bîr ya’nî tüş yormak Ĥazret-i Yûsuf ‘aleyhi’s-selâm-nıñg mu‘cizesi turur vü barça peygamberler meşakķat tartıp tururlar kim ĥalķ fâyidesi üçün vü bu kitāb Yûsuf peygamber ‘aleyhi’s-selâm-nıñg ta‘bîr kitābı turur.

Her yirde ta‘bîr kitābı köp turur, ammâ bu afzalraqdur lakin muĥtaşar kılduķ, ĥaraĥanĥa yâ oĥuĥanĥa âsânlık üçün. Bu kitāb on ikî bâb üzerine tertîb kılındı. **va’l-lâhü ta‘âlâ a’lem.**

e v v e l k i b â b

1. Her kim irse tüşinde şıĥır körse, pādşâhlardın ‘inâyet körgey vü ĥöşlik bulĥay.
2. Eger kim irse tüşinde namāz u ķâmet körse, sevingey vü döstlardın ‘inâyet körgey vü ĥâyıbdın ĥolıĥa nerse kirgey.
3. Eger kim irse tüşinde ay u kün körse, vü meşâyıĥ-larnı vü uluĥlarnı körse, Ĥaķ ta‘âlâ ol bendege ĥacc-ı Ka‘beni rûzî kılĥay vü devletke yitkey vü oĥlanındın vü ĥarındaşındın sevingey vü devlet ü ‘izzet körgey. Ĥaķ ta‘âlâ bir bala rûzî kılĥay, ol baladın sevingey.
4. Eger kim irse tüşinde ölüķ körse, ol bendege ĥâyıbdın māl ĥâşıl bolĥay.
5. Eger kim irse tüşinde tirikni ölüķ körse, ‘ömri uzun bolĥay vü ĥam ĥuşşadın kutulĥay.
6. Eger kim irse tüşinde ezân u ķâmet körse, dîni ķuvvetli bolĥay.
7. Eger kim irse tüşinde namāz oķur körse, il içinde uluĥ bolĥay.
8. Eger kim irse tüşinde ķāzî körse, ĥünâhlardın pāk bolĥay.
9. Eger kim irse tüşinde pādşâh körse, sevingey.
10. Eger kim irse tüşinde buĥday körse, sevingey vü ĥuşşalardın ĩmîn bolĥay.
11. Eger kim irse tüşinde ırte namāz vaktın körse, şol zamānda ĥaybı ĥayıtĥay.

i k i n c i b â b

12. Eger kim irse tüşinde şaban sürüp aşlık saķar körse, ne tileki bolsa, murādına irişgey.
13. Eger kim irse tüşinde ĥüristân körse, ‘ibret almak, yazıķlarnındın tevbe kılmaq vü şabırlı bolmaqĥa işâretidir.

14. Eger kim irse tüşinde ölüknı tirik körse, dünyâda vü âhıretde ‘azîz ola, ne murâdı var irse tamâm tapķay.
15. Eger kim irse tüşinde ölük yıǵlaǵanın körse, ol ölük ĩmânsız bolǵay, lakin ol tüş körgüçige hâl yahşı bolǵay.
16. Eger kim irse tüşinde ölüknı aşar körse, hălâyıķ arasında ‘azîz ola.
17. Eger kim irse tüşinde ölüknı arıǵ ton birle körse, sevinçlik bolǵay.
18. Eger kim irse tüşinde köp koylarǵa kütüçilik kılur körse, ol koylar sanınça ol kim irsege izǵulık bolǵay taķı şıǵırlar hem andakdur.
19. Eger kim irse tüşinde örmeküç tutar körse, yâ qolı üzre yörür körse. zâhid bolup hălâyıķǵa sevüklı bolǵay.
20. Eger kim irse tüşinde bal ķurtı tutar körse, ģatunundın sevingey, helâl māl naşĭb bolǵay.
21. Eger kim irse tüşinde bir tar yirge miner <aţ> körse, cemâl iyesi ģatun alǵay.
22. Eger kim irse tüşinde miner aţ birseler, yahşı meretebe vü manşĭbǵa irişgey.
23. Eger kim irse tüşinde kara aţ, yâ ceyrân aţ körse, sevinçlik vü râhatlık bolǵay vü devlet ü ‘izzet bulǵay.
24. Eger kim irse tüşinde aķ yılan körse, müselmân düşmân bulur vü qara yılan körse, kâfir düşmân bulur.
25. Eger kim irse tüşinde ķuşlar birle söz sözleşür körse, vü anlar muġgar cevâb birseler, ol bendege ģâyıbdın devlet kilgey, hălâyıķlar ģayrân qalǵay, murâdıǵa yitkey, ‘ilm ü ģikmet öǵrengey, hălâyıķ arasında ‘azîz olǵay.
26. Eger kim irse tüşinde yafraq u yimiş aşar körse, hemîşe ‘izzet ü ģürmet ü devletde bolǵay.
27. Eger kim irse tüşinde yaţ ģatunǵa yâ öz ģatunıǵa cimâ‘ kılur körse, yaşı uzun bolur ve tilegenini tapķay.

ü ç ü n ç i b ā b

28. Eger kim irse tüşinde altun körse, ol altun aķça bolsa, şadaķa birmek kerek yahşı irmiş.
29. Eger kim irse tüşinde tilek tilese, altun kûmüş naşĭb bolǵay, murâdına irişgey.
30. Eger kim irse tüşinde altun ve kûmüş yüzük körse, il içinde māl tutķuçı bolǵay.
31. Eger kim irse tüşinde murvar<ĭd> taş-nı körse, kıız balası bolǵay.
32. Eger kim irse tüşinde cevher körse, uşandaķ māl tutķuçı bolǵay.

t ö r t ü n ç i b ā b

33. Eger kim irse tüşinde uruş u qalaş u da‘vâ vü düşmân körse, ģırbet-dın tilin saķlamak kerek, belâǵa mübtelâ bolǵay.

34. Eger kim irse tüşinde timür yâ munğa oğşaş nerseler körse, pādşāhlardın vü kâfirlerdin 'inâyet körgey.
35. Eger kim irse tüşinde bıçaq yâ közgü yâ kılıç türlük nerseleri körse, düşmānlık uluğlardın rûzî bolğay.

36. Eger kim irse tüşinde qal'a vü şehir körse, gam guşşadın imîn bolğay.

b i ş i n ç i b ā b

37. Eger kim irse tüşinde buğday yâ arpa yâ tarı mundağ nerseler körse, gāyıbdın rûzî yitkey.

38. Eger kim irse tüşinde katık yâ may süçük nerse körse, helâl māl rûzî bolğay.

a l t ı n ç ı b ā b

39. Eger kim irse tüşinde bādām mayı körse, ağa ini-sindin gāyıp bolmış bolsa, selāmet kilgey, murādına yitkey, āhır-i 'ömrde qarındaş uruğdın düşmānlık körgey.

40. Eger kim irse tüşinde sarı may körse, zahmet körgey, eger süt yâ katık körse, helâl māl kavline kirgey.

41. Eger kim irse tüşinde koy körse, devlet ü ni'meti artkay.

y i t i n ç i b ā b

42. Eger kim irse tüşinde çağır körse, veyā yüzüm körse, veyā içse, bu tüş delîl-dür, her yirde selāmet bolğay.

43. Eger kim irse tüşinde köp yimişler körse, vü kuruğ yüzüm körse, devlet-ke yitkey.

44. Eger kim irse tüşinde kara yüzüm körse, renc-i meşakkat körgey.

45. Eger kim irse tüşinde kavun körse, şādlık bolğay.

46. Eger kış küninde mundağ nerselerini körse, sovuq bolğay.

47. Eger kim irse tüşinde yaz künini körse, yırakdın qarındaş kilgey.

48. Eger kim irse tüşinde açığ alma körse 'ömrü kayguda kiçkey.

49. Eger kim irse tüşinde köp çiy yüzüm körse, her dānesi sanınça māl tapkay.

50. Eger kim irse tüşinde heme türlik yimişlerdin körse, piste vü kand ü kurş u nebāt mundağ nerseler körse, şādmān bolğay vü düşmānları şoqar bolğay, her türlik muradı hāşıl bolğay.

s i k i z i n ç i b ā b

51. Eger kim irse tüşinde her türlik şerbet-ler ü helvālar körse, barça halāyık du'ā kılğaylar, şādlık bolğay vü rāhat körgey, ni'meti ziyāde bolğay.

52. Eger kim irse tüşinde şeker vü bal körse, il arasında uluğ bolğay.

t o k u z u n ç ı b ā b

53. Eger kim irse tüşinde aq tön kiyse, devleti ziyāde bolğay.

54. Eger kim irse tüşinde sarı tön kiyse, hatar bolğay, pādşāhlardın qorqu bolğay, şadağa birmek kerek.

55. Eger kimirse tüşinde қара ғон кийсе, яă қızıl ғон, яă көк ғон кийсе, амăнlık вü uçsızlık болғай.
56. Eger kimirse tüşinde şarı вü қızıl ғон кeltürүп алдунда қоysalar, аңға қayғу болғай вü şadaқа бirmek керек.
57. Eger kimirse tüşinde көк ғон кийсе, sevingey; барқа ғам ғуşşадın ғалăş болғай.
58. Eger kimirse tüşinde қуş көрсе, devlet вü рāhat-lik болғай.
59. Eger kimirse tüşinde tiri ton кийсе, яă көрсе, helāl maldın rüzī қılғай.
60. Eger kimirse tüşinde başmaq, яă itük, яă kevüş көрсе, helāl ҳatunı ғalāk болғай.

Onunçı bāb

61. Eger kimirse tüşinde ҳayvān вü her vahşī-lerdin вü yaman nerselerdin көрсе, şaklansun.
62. Eger kimirse tüşinde at minse, murādın tapқay, яă teve, яă işek minse, murādı ҳāşıl болғай.
63. Eger kimirse tüşinde teve көрсе, meşāyıhlarnıñ sözidin көп menfa‘at көrgey.
64. Eger kimirse tüşinde tevege minse, ol teve bu kimirsege ziyān қılsa, ol ‘azrāyīl ‘aleyhi’s-selāmdur. Hūdā-yı ta‘ālādın ғāfil bolma diyü ҳaber birür.
65. Eger kimirse tüşinde koy көрсе, амăнlık болғай. Çünki қoyınıñ başıdın ayaқına tigrü mübārek turur.
66. Eger kimirse tüşinde қulan яă sıçқан көрсе, ғāyıbı hazır болғай, ikisini birge көрсе, қızı болғай.
67. Eger kimirse tüşinde ana arslan яă қaplan яă böri көрсе, ‘amellerindin аңға көп menfa‘at ҳāşıl болғай.
68. Eger <kimirse tüşinde> ata börini көрсе, düşmānı аңға müsahhar болғай.
69. Eger kimirse tüşinde doñğguz көрсе, düşmānlardın zālīm-lerdin ziyān tig(g)ey.
70. Eger kimirse tüşinde doñğguznı öltürür көрсе düşmānlardın amān болғай.
71. Eger kimirse tüşinde ak kiyik көрсе, ol hem izgü turur.
72. Eger kimirse tüşinde bir ādem düşmān bolup көрсе, аңға қаşд қılsa, şaklanmaq керек.
73. Eger kimirse tüşinde yılan көрсе, yaman turur, şadaқа бirmek керек.
74. Eger kimirse tüşinde ay көрсе, қolıға ҳatun түşgey.
75. Eger kimirse tüşinde yılanı tutar көрсе, қolıға bir az nerse кирgey.

On birinçi bāb

76. Eger kimirse tüşinde қарçıға көрсе, il içinde ҳürmetlik болғай.

77. Eger kimirse tüşinde bayğuş körse, pādšāhlardın 'ināyet bolğay.
78. Eger kimirse tüşinde qara kuş, ya lāçīn körse, ya şunqar körse, pādšāhlardın, uluğlardın 'ināyet yitkey.
79. Eger kimirse tüşinde lek-lek-ni körse, zahmet körgey.
80. Eger kimirse tüşinde yılannı körse, anğa yalğandın belālar rüzī bolğay.
81. Eger kimirse tüşinde kıyan, yā kögerçin körse, bir lāyık helāl cüft naşīb bolğay.
82. Eger kimirse tüşinde qar körse, helāl ni 'metdin naşīb bolğay.
83. Eger kimirse tüşinde suvnı keme ilen keçse, özge vilāyetke tüşgey.
84. Eger kimirse tüşinde şehrnı körse, il içinde uluğ bolğay.
85. Eger kimirse tüşinde şīmurğ kuşnı körse, büzürg bolğay
86. Eger kimirse tüşinde çübān-nı körse, māl u cānı āmān bolğay vü rāhatlık bolğay vü 'işret rüzī bolğay.

On ikinci bāb

87. Eger kimirse tüşinde qar yā suv körse, şehрге yā özine hastalıkdın hatar bolğay, şadaqa birmek gerek.
88. Eger kimirse tüşinde deryā suvnı körse, hatar turur.
89. Eger kimirse tüşinde bulut körse, pādšāhlardın havf bardur, şadaqa birmek gerek.
90. Eger kimirse tüşinde balık tutsa, helāl māl rüzīlik bolğay.
91. Eger kimirse tüşinde çiy it körse, perīşānlık bolğay.
92. Eger kimirse tüşinde koy itni körse, hāller havflı bolğay.
93. Eger kimirse tüşinde qar körse, çerik bolğay, tüşinde teşvīş bolğay.
94. Eger kimirse tüşinde ocaq körse, ol ivge Allāhü ta'ālā bereket birgey.
95. Eger kimirse tüşinde aş ü nān körse, özge yirdin kilse, uluğlardın tertīb körgey.
96. Eger kimirse tüşinde aşnı it birle aşasa, harāmdın anğa rüzī bolğay.
97. Eger kimirse tüşinde tavuk körse, haram maldın nasib bolğay.
98. Eger kimirse<-niŋ> tüşinde onğ kolu sınsa, ağası yā oğlanlarındın ölgey.
99. Eger kimirse<-niŋ> tüşinde şol kolu sınsa, devletige ziyān tig(g)ey.
100. Eger kimirse<-niŋ> tüşinde ayakı sınsa, māl şāhibi olgey.
101. Eger kimirse tüşinde her hatunnı öpe turur körse, yigit bolsa, dōst körgey.

Yusûf Aleyhisselâmın tabîr kitabı

Bi’s mi’l-lâhi’r-rahmâni’r-rahîm

El-ḥamdüli’l-lâhi rabbi’l-âlemîn ve’l-âķibetü li’l-muttakîn ve’s-şalâtu ve’s-selâmu ‘alâ ḥayri ḥalkîhi Muḥammedin ve âlihi ecma’în

0. Bil ki ta b i r yani düş yormak, Hazret-i Yûsuf aleyhisselâmın mucizesidir. Bütün peygamberler, halk faydası için, zahmet çekmişlerdir. Bu kitap Yûsuf peygamber aleyhisselâmın tabir kitabıdır.

Her yerde tabir kitabı çoktur ama bu daha ziyadedir, lakin, bakana kolaylık olsun diye, özetledik. Bu kitap on iki bölüm üzerine tertip edilmiştir. **Yüce Allah en iyi bilicidir.**

Önceki bölüm

1. Her kimse düşünde sığır görse, padişahlardan lütuf, ihsan görecek ve iyilik olacak.
2. Eğer bır kimse düşünde namaz ve ezan görse, sevinecek ve dostlarından iyilik görecek ve gâyipten eline bir şey geçecek.
3. Eğer bir kimse düşünde ay ve güneşi görse, şeyhleri ve büyükleri görse, yüce tanrı o kula Kâbe haccını nasib edecek ve saadete ulaşacak, evladından ve kardeşinden sevinecek, saadet ve değer görecek. Yüce tanrı bir evlat kısmet edecek, o evlattan sevinecek.
4. Eğer bir kimse düşünde ölü görse, o kula gayipten mal hasıl olacak.
5. Eğer bir kimse düşünde diriye ölü görse, ömrü uzun olacak, gam ve kederden kurtulacak.
6. Eğer bir kimse düşünde ezân ve kamet görse, dini kuvvetli olacak.
7. Eğer bir kimse düşünde namaz (salât) okuduğunu görse, halk içinde yücelecek.
8. Eğer bir kimse düşünde kadı görse, günahlarından temizlenecek.
9. Eğer bir kimse düşünde padişah görse, sevinecek.
10. Eğer bir kimse düşünde bugday görse, sevinecek ve kederlerden kurtulacak.
11. Eğer bır kimse düşünde sabah namazını görse, şu zamanda kabettiğini geri alacak, kaybettiğini bulacak.

İkinci bölüm

12. Eğer bir kimse düşünde saban sürüp, tohum saçır görse, ne dileği olsa, muradına erişecek.
13. Eğer bir kimse düşünde mezarlık görse, ibret almak, günahlarından tövbe etmek ve sabırlı olmaya işaretler.

14. Eğer bir kimse düşünde ölüyü diri görse, dünyada ve ahirette azîz olacak, ne isteği varsa, hepsini elde edecek.
15. Eğer bir kimse düşünde ölü ağlarken görse, o ölü imansız olacak, lâkin o rüyayı görene hal iyi olacak.
16. Eğer bir kimse düşünde ölüyü yemek yerken görse, halk arasında azîz olacak.
17. Eğer bir kimse düşünde ölüsünü temiz elbiseyle görse, sevinçli olacak.
18. Eğer bir kimse düşünde pek çok koyunlara güdücülük eder görse, o koyunlar sayısınca o kimseye iyilik olacak, bu sığırlar için de geçerlidir.
19. Eğer bir kimse düşünde örümcek tuttuğunu görse, veya el üstünde yürüdüğünü görse, dindar, sofu olup halkın sevgisini kazanacak.
20. Eğer bir kimse düşünde arı tuttuğunu görse, karsından sevinecek, (ona) helal mal nasip olacak.
21. Eğer bir kimse düşünde dar bir yere çıktığını görse, yüzü güzel kadın alacak.
22. Eğer bir kimse(ye) düşünde binek atı verseler, iyi makam ve memuriyete erişecek.
23. Eğer bir kimse düşünde kara at veya al at görse, sevinçli ve rahat olacak, saadet ve yücelik bulacak.
24. Eğer bir kimse düşünde ak yılan görse, müslüman düşman bulur, kara yılan görse, dinsiz düşman bulur.
25. Eğer bir kimse düşünde kuşlar ile konuştuğunu görse, onlar buna cevap verseler, o kula gayipten saadet gelecek, halk hayran kalacak, muradına erişecek, ilim ve hikmet öğrenecek, halk arasında azîz olacak.
26. Eğer bir kimse düşünde yaprak ve meyve yediğini görse, daime izzet ve hürmet ve saadette olacak.
27. Eğer bir kimse düşünde başka kadınla veya kendi karısıyla cinsî ilişkide bulunduğunu görse, yaşı uzun olacak ve dilediğini elde edecek.

Üçüncü bölüm

28. Eğer bir kimse düşünde altın görse, o altın para olsa, sadaka verilmesi iyi imiş.
29. Eğer bir kimse düşünde dilek dilese, bu altın veya gümüş olsa, dilediğine ulaşacak.
30. Eğer bir kimse düşünde altın ve gümüş yüzük görse, halk içinde mal sahibi olacak.
31. Eğer bir kimse düşünde inci görse, kız çocuğu olacak.
32. Eğer bir kimse düşünde kıymetli taş görse, o miktarda, aynı malın sahibi olacak.

Dördüncü bölüm

33. Eğer bir kimse düşünde vuruş ve dalaş, dava ve düşman görse, kişi arkasından konuşmaktan dilini saklamalı, (aksi takdirde başı) belaya girecek.

34. Eğer bir kimse düşünde demir veya buna benzer şeyler görse, padişahlardan ve kâfirlerden lütuf görecek.
35. Eğer bir kimse düşünde bıçak veya ayna veya kılıç türünde şeyleri görse, yüce kişilerden düşmanlık olacak.
36. Eğer bir kimse düşünde kale ve şehir görse, gam, kederden emin olacak.

Beşinci bölüm

37. Eğer bir kimse düşünde bugday veya arpa veya darı, bunun gibi şeyler görse, gayipten bir kısmet gelecek.
38. Eğer bir kimse düşünde kaymak veya yağ, tatlı şey görse, helal mal nasib olacak.

Altıncı bölüm

39. Eğer bir kimse düşünde badem yağı görse, ağabeyi veya kardeşi kaybolmuş olsa, selâmet gelecek, muradına yetişecek, ömrünün sonunda kardeşinin çocuklarından düşmanlık görecek.
40. Eğer bir kimse düşünde hayvanî yağ görse, eziyet görecek, eğer süt veya kaymak görse, helâl mal eline geçecek.
41. Eğer bir kimse düşünde koyun görse, saadet ve iyiliği artacak.

Yedinci bölüm

42. Eğer bir kimse düşünde şarap görse, veya üzüm görse, veya içse, bu düş delildir ki, her yerde selâmet bulacak.
43. Eğer bir kimse düşünde çok meyveler görse, ve kuru üzüm görse, saadete erişecek.
44. Eğer bir kimse düşünde kara üzüm görse, eziyet ve sıkıntı görecek.
45. Eğer bir kimse düşünde kavun görse, mutlu olacak.
46. Eğer bir kimse düşünde bunun gibi şeyleri göse, soğuklar gelecek.
47. Eğer bir kimse düşünde bahar gününü görse, uzaktan erkek kardeşi gelecek.
48. Eğer bir kimse düşünde ekşi elma görse, ömrü tasada geçecek.
49. Eğer bir kimse düşünde çok çiğ üzüm görse, her tanesi sayısınca mal bulacak.
50. Eğer bir kimse düşünde her türlü meyvelerden görse, fıstık ve şeker ve çöek ve nöbet şekeri gibi şeyler görse, mutlu olacak ve düşmanları ezecek, her türlü muradı hasıl olacak.

Sekizinci bölüm

51. Eğer bir kimse düşünde her türlü şerbet ve helvalar görse, bütün insanlar (ona) duacı olacaklar, sevinç olacak ve rahat görecek, nimeti artacak.
52. Eğer bir kimse düşünde şeker ve bal görse, halk içinde yücecek.

Dokuzuncu bölüm

53. Eğer bir kimse düşünde beyaz elbise giyse, mutluluğu artacak.
54. Eğer bir kimse düşünde sarı elbise giyse, tehlike olacak, padişahlardan korku olacak. Sadaka vermelidir.

55. Eğer bir kimse düşünde kara elbise giyse, veya kızıl elbise veya mavi elbise giyse, rahatlık ve ucuzluk olacak.
56. Eğer bir kimse düşünde sarı ve kızıl elbise getirip önüne koysalar, ona üzüntü olacak. Sadaka vermelidir.
57. Eğer bir kimse düşünde mavi elbise giyse, sevinecek, bütün üzüntü ve sıkıntıdan kurtulacak.
58. Eğer bir kimse düşünde kuş görse, saadet ve rahatlık olacak.
59. Eğer bir kimse düşünde deri elbise giyse, veya görse, helâl mal elde edecek.
60. Eğer bir kimse düşünde ayakkabı, çizme veya çarık görse, nikâhlı karısını boşayacak.

Onuncu bölüm

61. Eğer bir kimse düşünde (evcil) hayvan ve her vahşî hayvanlardan ve kötü şeylerden görse, kendisini korusun.
62. Eğer bir kimse düşünde ata binse, murâdına erişecek, veya deve, veya eşek binse, murâdı hâsıl olacak.
63. Eğer bir kimse düşünde deve görse, şeyhlerin sözünden çok menfaat görecektir.
64. Eğer bir kimse düşünde deveye binse, o deve bu kimseye zarar verse, o Azrail hazretleridir. "Yüce tanrıdan habersiz olma, gafillik etme" diye haber verir.
65. Eğer bir kimse düşünde koyun görse, eminlik olacak, işleri yolunda gidecek. Çünkü koyun başından ayağına kadar mübarektir.
66. Eğer bir kimse düşünde kulan veya sıçan görse, gâıybı hâzır olacak, ikisini birlikte görse, kızı olacak.
67. Eğer bir kimse düşünde dişi aslan veya kaplan veya dişi kurt görse, işlerinden ona çok menfaat hâsıl olacak.
68. Eğer <bir kimse düşünde> erkek kurt görse, düşmanı onu yenmiş, alt etmiş olacak.
69. Eğer bir kimse düşünde domuz görse, düşmanlardan ve zâlimlerden zarar gelecektir.
70. Eğer bir kimse düşünde domuzu öldürdüğünü görse, düşmanlarından korkusuz olacak.
71. Eğer bir kimse düşünde beyaz geyik görse, o da iyidir.
72. Eğer bir kimse düşünde bir adamı düşman olarak görse, (adam) onun canına kast etse, kendisini korumalıdır.
73. Eğer bir kimse düşünde yılan görse, kötüdür. Sadaka vermelidir.
74. Eğer bir kimse düşünde ay görse, eline kadın düşecek (=evlenecek).
75. Eğer bir kimse düşünde yılanı tuttuğunu görse, eline biraz nesne geçecek.

On birinci bölüm

76. Eğer bir kimse düşünde Karçıgay kuşunu görse, halk içinde hürmet görecektir.

77. Eğer bir kimse düşünde Baykuş görse, padişahlardan iyilik, ihsan alacaktır.
78. Eğer bir kimse düşünde Kartal veya Laçın görse veya Sungur görse, padişahlardan, büyüklerden iyilik görecektir.
79. Eğer bir kimse düşünde Leyleği görse, zahmet görecektir.
80. Eğer bir kimse düşünde yılanı görse, ona yalandan belalar nasib olacak (=iftiraya uğrayacak).
81. Eğer bir kimse düşünde tavşan veya güvercin görse, bir uygun, helâl zevce (nikâhlı eş) nasip olacak.
82. Eğer bir kimse düşünde kar görse, helâl nimetler. maldan kismet alacak
83. Eğer bir kimse düşünde suyu gemi (=kayık) ile geçse, başka şehre gidecek.
84. Eğer bir kimse düşünde şehiri görse, halk içinde yücecek.
85. Eğer bir kimse düşünde Sîmurg (Anka) kuşu görse, büyük şahsiyet olacak.
86. Eğer bir kimse düşünde çoban görse, mal ve canı emin olacak ve rahatlık olacak ve yeme, içme, eğlenme nasîp olacak.

On ikinci bölüm

87. Eğer bir kimse düşünde kar veya su görse, şehire veya kendine hastalıklardan zarar olacak. Sadaka vermelidir.
88. Eğer bir kimse düşünde deniz (veya büyük nehir) suyu görse, tehliکیدir.
89. Eğer bir kimse düşünde bulut görse, padişahlardan korku (=tehlike) vardır. Sadaka vermelidir.
90. Eğer bir kimse düşünde balık tutsa, halâl mal kismet olacak. (=Kanunî hak, miras elde edecek).
91. Eğer bir kimse düşünde çiğ et görse, perişanlık olacak.
92. Eğer bir kimse düşünde koyun eti görse, durumlar korkulu (=tehlikeli) olacak.
93. Eğer bir kimse düşünde kar görse, asker olacak, Düşünde karışıklık olacak (=Rüyası bozulacak).
94. Eğer bir kimse düşünde ocak görse, o eve Yüce tanrı bereket verecek.
95. Eğer bir kimse düşünde aş ve ekmek görse, başka yerden gelmiş olsa, büyükleri tarafından mansıba, göreve getirilecek.
96. Eğer bir kimse düşünde aşı et ile yese, haramdan ona kismet olacak.
97. Eğer bir kimse düşünde tavuk görse, haram maldan kismet olacak.
98. Eğer bir kimse(nin) düşünde sağ kolu kırılrsa, ağabeyi veya oğullarından biri ölecek.
99. Eğer bir kimse(nin) düşünde sol kolu kırılrsa, mutluluğuna ziyan gelecek.
100. Eğer bir kimse(nin) düşünde ayağı kırılrsa, mal sahibi olacak.
101. Eğer bir kimse düşünde her kadını öpüyor görse, genç olsa, dost görecektir.

	A	
açığ	acı	
	a. 48	
âdem	(a.) âdem, kişi, insan oğlu	
	â. 72	
afzâl	(a). ziyade, fazla	
	a.+rakdur 0	
ağa	agabey, büyük erkek kardeş	
	a. 39	
	a.+sı 98	
âhiret	(a.) âhiret, öbür dünyâ	
	â.+de 14	
âhir-i 'ömr	(a.) ömrün sonu	
	â.+de 39	
aķ	ak, beyaz	
	a. kiyik 71	
	ton 53	
	yılan 24	
aķça	aķça, bir para birimi	
	a. 28	
al-	almak	
	a.-ğay 21	
	a.-maķ 13	
ald < all	karşı, ön	
	a.+unda 56	
'aleyhi's-selâm	(a.) "selâm onun üzerine olsun"	
	'a.+dur 64	
	'a.+nıñ 0, 0	
allâhü ta'âlâ	(a.) "yüce Allah"	
	a. 94	
alma	elma	
	a. 48	
altınçı	altınçı	
	a. 38	
altun	altın	
	a. 28	
	aķça 28	
	kümüş 29, 30	
âmân	(a.) emin, korkusuz	
	â. bol- 70, 86	
âmânlık	eminlik, korkusuzluk	
	â. 55, 65	
'amel	(a.) amel, iş	
	'a.+lerindin 67	
ammâ	(a.) ama, fakat	
	a. 0	
ana	dişi	krş. ata
a. arslan	a. 67	

a. bõri	a. 67	
a. kaplan	a. 67	
andaķ	õyle, böyle	
	a.+dur 18	
anlar	onlar	
	a. 25	
añga	ona	
	a. 56, 67, 68, 72, 80, 96	
ara	ara, iç	
	a.+sında 16, 25, 52	
arığ	arı, temiz	
	a. 17	
arpa	arpa	
	a. 37	
arslan	aslan	
	a. 67	
art-	artmak, çoğalmak	
	a.-kay 41	
âsânlık	kolaylık	
	â. 0	
aş	aş, yemek	
	a. 95	
	a.+nı 96	
aşa-	yemek yemek	
	a.-r 16, 26	
	a.-sa 96	
aşlık	buğday, darı gibi tohumlar	
	a. 12	
aţ	at	
	a. 21, 22, 23, 23, 62	
ata	erkek	krş. ana
a. bõri	erkek kurt	krş. ana
	a.+ni 68	
ay	ay, kamer	
	a. 3, 74	
ayak	ayak	
	a.+ı 100	
	a.+ına 65	
az	az	
	a. 75	
'azîz	(a.) aziz, muhterem, sevgili	
	'a. 14, 16, 25	
'azrâyîl	(a.) azrail, ölüm meleği	
	'a. 64	

B

bâb	(a.) bâb, bölüm, kısım	
	b. 0, 0, 11, 27, 32, 36, 38, 41, 50, 52, 60, 75, 86	

bādām	(f.) badem b. mayı 39	b.-ğay 4, 5, 6, 7, 8, 10, 15, 15, 17, 18, 19, 20, 23,
bal	bal b. 52	26, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 38, 42, 45, 46,
b. ƣurtı	"an" 20	50, 50, 50, 51, 51, 52,
bala	bala, �ocuk, evlat b. 3 b.+dın 3 b.+sı (�ız b.) 31	53, 54, 54, 55, 56, 57, 58, 60, 62, 65, 66, 66, 67, 68, 70, 76, 77, 80, 81, 82, 84, 85, 86, 86,
balı�	balı� b. 90	86, 87, 90, 91, 92, 93, 93, 96, 97
bar	var, mevcut b.+dur 89	b.-ma 64 b.-mı� 39
barça	bütün, hep b. 0, 51, 57	b.-sa 12, 28, 39, 101 b.-up 19, 72
ba�	ba� b.+ıdın 65	b.-ur 27
ba�mak	ba� örtüsü, t�lbent b. 60	bolmak olmak, olma b.-�a 13
bay�u�	bayku� b. 77	b�ri kurt b. 67 b.-ni (ata b.) 68
bel�	(a.) bel�, m�sibet b.+�a 33 b.+lar 80	bu bu (�aret sözü) b. 0, 0, 0, 42, 64
bende	(f.) bende, kul, k�le b.+ge 3, 4, 25	buğday buğday b. 10, 37
bereket	(a.) bolluk b. 94	bul- bulmak b.-�ay 1, 23 b.-ur 24, 24
bıçak	bıçak b. 35	bulu� bulut b. 89
bil-	bilmek b.-gil 0	büzürg (f.) büyük, ulu b. 85
bir	bir (1) b. 3, 21, 72, 75, 81	C
bir-	vermek b.-gey 94 b.-seler 22, 25 b.-�r 64 b.-mek 28, 54, 56, 73, 87, 89	c�n (f.) c�n, hayat c.+ı 86
birge	birlikte, beraber b. 66	cem�l (a.) cemal, yüz güzelliği c. 21
birin�i	birinci b. 75	cev�b (a.) cevap, karşılık c. 25
birle	ile b. 17, 25, 96	cevher (a.) mücevher, kıymetli ta� c. 32
bı�ın�i	beşinci b. 36	ceylan (m.) ceylan c. a� 23
bol-	olmak	cim� (a.) nikahlı kişilerin birleşmesi c. 27
		c�ft (f.) �ift, e� c. 81

Ç		E	
çağır	ıçki, şarap ç. 42	eger	(f.) eğer, şayet e. 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101
çerik	asker ç. 93		
çiy	çiğ, ham, olmamış, pişmemiş ç. 49, 91		
çübân	(f.) çoban ç +nı 86		
çünkü	(f.) çünkü ç. 65		
D		F	
dâne	(f.) tane d.-si 49	evvel	(a.) evvel, önce e.+ki 0
da‘vâ	(a.) dava, mesele d. 33	‘ezân	(a.) ezan e. u kâmet kör- 6
delîl	(a.) delil, işaret, belge d.+dür 42		
deryâ	(f.) deryâ, deniz d. 88		
devlet	(a.) saadet, zenginlik, baht d. 3, 23, 25, 41, 58 d.+de 26 d.+i 53 d.+ige 99 d.+ke 3, 43	fâyide	(a.) fayda, menfaat, kâr f.+si 0
di-	demek, söylemek d.-yü 64		
dîn	(a.) din, Allah'a inanma ve bağlanma d.+i 6	ğâfil	(a.) gafil, dikkatsiz, ihtiyatsız ğ. 64
doğğuz	domuz d. 69 d.+nı 70	gam	(a.) üzüntü, sıkıntı, keder, tasa ğ. 5, 36, 57
döst	(f.) dost d. 101 d.+lardin 2	gayb	(a.) kayıp, göze görünmeyen şey ğ +ı 11
du‘â	(a.) dua, Allah'a niyaz d. 51	ğâyıb	(a.) göze görünmeyen, hazır olmayan ğ. 39 ğ.+dın 2, 4, 25, 37 ğ.+ı 66
dünyâ	(f.) dünya d.+da 14	gıybet	(a.) dedikodu, çekiştirme ğ.+dın 33
düşmân	(f.) düşman d. 24, 24, 33, 72 d.+ı 68 d.+lardin 69, 70 d.+ları 50	güristân	(f.) kabristan, mezarlık g. 13
düşmânlık	düşmanlık d. 35, 39	guşşa	(a.) gam, keder, tasa, sıkıntı ğ.+dın 5, 36, 57 ğ.+lardin 10
		günâh	(f.) günah, dînî suç g.+lardin 8

Ĥ, Ĥ, Ĥ		ĥ. 20, 38, 40, 59, 60, 81, 82, 90
ĥaber	(a.) haber, duyum	
	ĥ. 64	ĥelwā
ĥacc	(a.) İslâmın beş şartından biri-si olan Kâbeyi ziyaret et-me farızası	(a.) susam, süt ve şekerle yapılan tatlı
	ĥ.+ı ka'beni 3	ĥ.+lar 51
ĥak ta'ālā	(a.) Yüce tanrı	hem
	ĥ. 3, 3	(f.) hem, da/de
ĥāl	(a.) durum, hal	h. 18, 71
	ĥ. 15	heme
ĥalās	(a.) kurtulma, kurtuluş	türlü, çeşitli
	ĥ. 57	h. 50
ĥalāyık	(a.) halk, ahali	hemîşe
	ĥ. 16, 25, 51	(f.) daima
	ĥ.+ğa 19	h. 26
	ĥ.+lar 25	her
ĥalk	(a.) yaratma	(f.) her, hep, bütün
	ĥ. 0	h. 0, 1, 42, 49, 50, 51, 61, 101
ĥarām	(a.) şer'an yasak olan şey	
	ĥ. 97	ĥikmet
	ĥ.+dın 96	(a.) hikmet
ĥāşıl	(a.) husule gelen, çıkan	h. 25
	ĥ. 4, 50, 62, 67	ĥoşlık
ĥastalık	hastalık	hoşluk, güzellik, iyilik
	ĥ.+dın 87	ĥ. 1
ĥaţar	(a.) tehlike	ĥudā-yı
	ĥ. 54, 87, 88	ta'ālā
ĥatun	hatun, kadın	ĥ.+dın 64
	ĥ. 21, 74	ĥürmet
	ĥ.+ğa 27	(a.) hürmek, saygı
	ĥ.+ı 60	ĥ. 26
	ĥ.+ığa 27	ĥürmetlik
	ĥ.+nı 101	hürmetli, saygılı
	ĥ.+undın 20	ĥ. 76
ĥavf	(a.) korku, korkma	
	ĥ. 89	İ
	h.+lı 92	(a.) kötü olaylardan alınan ders
ĥayrān	(a.) hayran, çok tutkun, şaşmış	'i. 13
	ĥ. 25	iç
ĥayvān	(a.) canlılık, dirilik	i.+inde 7, 30, 76, 84
	ĥ. 61	iç-
ĥazır	(a.) hazır, huzurda olan	i.-se 42
	ĥ. 66	iki
ĥazret-i yûsuf	H. Yusuf, Yusuf Peygamber	iki (2)
	ĥ. 0	i. 0
ĥelāl	(a.) helâl, şer'an caiz olan,	i.+sini 66
		ikinci
		i. 86
		il
		halk, ahali
		i. arasında 52
		içinde 7, 30, 76, 84
		ilen
		ile
		i. 83
		'ilm
		(a.) ilim, bilim
		'i. 25
		İmānsız
		(a.) imansız, inançsız
		İ. 15
		İmîn
		(a.) emin, emniyet sahibi, korkusuz,

	İ. 10, 36		ķ. 50
‘ināyet	(a.) lütuf, ihsan, iyilik	ķaplan	ķaplan
	‘i. 1, 2, 34, 77, 78	ķ. 67	
ini	küçük erkek kardeş	ķar	kar
	i.+sindin 39	ķ. 82, 87, 93	
ir-	imek	ķara	kara, siyah
	i.-miş 28	ķ. at 23	
	i.-se 14	ton 55	
iriş-	erişmek, ulaşmak	yılan 24	
	i.-gey 12, 22, 29	yüzüm 44	
irte	erte, sabah	ķara-	bakmak
	i. 11	ķ. -ğanga 0	
işāret	(a.) işaret, alamet, nişan,	ķara ķuş	kartal
	belirti	ķ. 78	
	i.+dir 13	ķarçığa	karçığay, Aladoğan
işek	eşek	ķ. 76	
	i. 62	ķarındaş	kardeş
‘işret	(a.) içki içme; yaşama	ķ. 39, 47	
	‘i. 86	ķ.+ındın 3	
it	et	(a.) kast, niyet, kurma	
	i. birle 96	ķ. 72	
	i. (çiy i.) 91	ķatık	bir peynir cinsi
	i.+ni (koy i.) 92	ķ. 38, 40	
itük	çizme	ķavl	(a.) kavl, söz
	i. 60	ķ.+ine 40	
i v	ev	ķavun	kavun
	i.+ge 94	ķ. 45	
iye	sahip	ķaygu	kaygu, tasa, keder
	i.+si 21	ķ. 56	
izgü	iyi	ķ.-da 48	
	i. 71	ķāzī	(a.) kadı, şeriat hakimi
izgülik	iyilik	ķ. 8	
	i. 18	ķeç-	geçmek
‘izzet	(a.) izzet, değer, kıymet,	k.-se 83	
	yücelik, ululuk	keltür-	getirmek
	‘i. 3, 23, 26	k.-üp 56	
		keme	gemi, kayık
	ķ, K	k. 83	
kāfir	(a.) kāfir, Allaha inanmayan	ķerek	gerek, lâzım
	k. 24	k. 28, 33, 54, 56, 72, 73, 87,	
	k.+lerdin 34	89	
ķal-	kalmak	ķevüş	(f.) keşş, pabuç
	ķ.-gay 25	k. 60	
ķal‘a	(a.)	ķıl-	kılmak, etmek, yapmak
	ķ. 36	ķ.-duķ 0	
ķāmet	(a.) müezzinlerin yavaş ve eda	ķ.-gay 3, 3, 59	
	ile tekrarladıkları ezan	ķ.-gaylar 51	
	ķ. 2, 6	ķ.-sa 64, 72	
ķand	((a.) şeker	ķ.-ur 18, 27	

	ķ.-maq 13		(oňg k.) 98
ķılıç	ķılıç		(şol k.) 99
	ķ. 35		ķ.+ıǵa 2, 74, 75
ķılın-	yapılmak		ķ.+ına 40
	ķ.-dı 0	ķorķu	korku
ķış	ķış		ķ. 54
	ķ. 46	ķoy	koyun
ķız	ķız		ķ. 41, 65, 92
	ķ. 31		ķ.+ınıñ 65
	ķ.+ı 66		ķ.+lar 18
ķızıl	kızıl		ķ.+largā 18
	ķ. 55, 56	ķoy-	koymak
ķiç-	geçmek		ķ.-salar 56
	k.-key 48	kögerçin	güvercin
ķil-	gelmek		k. 81
	k.-gey 25, 39, 47	kök	mavi
	k.-se 95		k. 55, 57
ķim	ķi	köp	çok
	k. 0, 0		k. 0, 18, 43, 49, 63, 67
ķimirse	ķimse, her hangi biri	kör-	görmek
	k. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10,		k.-gey 1, 2, 3, 34, 39, 40, 44,
	11, 12, 13, 14, 15, 16,		51, 63, 79, 95, 101
	17, 18, 19, 20, 21, 22,		k.-se 1, 2, 3, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9,
	23, 24, 25, 26, 27, 28,		10, 11, 12, 13, 14, 15, 16,
	29, 30, 31, 32, 33, 34,		17, 18, 19, 19, 20, 21, 23,
	35, 36, 37, 38, 39, 40,		24, 24, 25, 26, 27, 28, 30,
	41, 42, 43, 44, 45, 47,		31, 32, 33, 34, 35, 36, 37,
	48, 49, 50, 51, 52, 53,		38, 39, 40, 40, 41, 42, 42,
	54, 55, 56, 57, 58, 59,		43, 43, 44, 45, 46, 47, 48,
	60, 61, 62, 63, 64, 65,		49, 50, 50, 51, 52, 58, 59,
	66, 67, 68, 69, 70, 71,		60, 61, 63, 65, 66, 66, 67,
	72, 73, 74, 75, 76, 77,		68, 69, 70, 71, 72, 73, 74,
	78, 79, 80, 81, 82, 83,		75, 76, 82, 84, 85, 86, 87,
	84, 85, 86, 87, 88, 89,		88, 89, 91, 92, 93, 94, 95,
	90, 91, 92, 93, 94, 95,		97, 101
	96, 97, 101	körgüçi	görücü
	k.+ge 18, 64		k.+ge 15
	k.+niñ 98, 99, 100	közü	ayna
ķir-	girmek		k. 35
	k.-gey 2, 40, 75	ķulan	kulan, küçük boylu at
ķitāb	(a.) kitap		k. 66
	k. 0, 0	ķurş	yuvarlak çörek
	k.+ı 0, 0		ķ. 50
ķiy-	giymek	ķurt	kurt
	k.-se 53, 54, 55, 55, 57, 59		ķ.+ı (bal ķ."arı") 20
ķiyik	geyik	ķuruğ	kuru
	k. 71		ķ. 43
ķol	el	ķuş	kuş
	ķ.+ı 19		ķ. 58, 78

	ķ.-lar 25
	ķ.-nı (şimurğ ķ.)85
ķutul-	kurtulmak
	ķ.-gay 5
ķuvvetli	kuvvetli, güçlü
	ķ. 6
ķuyan	tavşan
	ķ. 81
kümüş	gümüş
	k. 29, 30
kün	güneş
	k. 3
	k.+inde 46
	k.+ini 47
kütüçilik	güdücülük, çobanlık
	k. 18

L

laçin	Laçin, bir tür şahin, doğan
	l. 78
lakin	(a.) lâkin, ama, ancak
	l. 0, 15
lâyık	(a.) lâyük, yakışan, yaraşan
	l. 81
leklek	leylek
	l.+ni 79

M

mâl	(a.) mal, varlık, servet
	m. 4, 20, 30, 32, 38, 40, 49,
	86, 90, 100
	m.+dın 59, 97
manşıb	(a.) memurluk, devlet hizmeti
	m.+ğa 22
may	yağ
	m. 38, 40
	m.+ı 39
menfa‘at	(a.) fayda, kâr, çıkar
	m. 63, 67
meretebe	(a.) meretebe, derece, basamak,
	pâye, rutbe
	m. 22
meşakķat	(a.) sıkıntı, güçlük
	m. 0
meşâyih	(a.) şeyhler, ulular
	m.+larını 3
	m.+larınıñ 63
min-	binmek, çıkmak
	m.-er 21, 22

	m.-se 62, 62, 64
mu‘cize	(a.) mucize, olağanüstü olay
	m.+si 0
muhtaşar	(a.) kısaltilmiş, kısa
	m. 0
mundag	bunun gibi
	m. 37, 46, 50
munğa	buna
	m. 34
munğar	buna
	m. 25
murād	(a.) arzu, dilek
	m.+ı 14, 50, 62
	m.+ıga 25
	m.+ın 62
	m.+ına 12, 29, 39
murvarīd	(f.) inci
	m. 31
mübārek	(a.) bereketli, feyizli
	m. 65
mübtelā	(a.) müptela, düşkün, tutkun,
	tutulmuş
	m. 33
müsaħħar	(a.) teshir edilmiş, ele
	geçirilmiş
	m. 68
müselmān	(f.) islām dininden olan
	m. 24
	N
namāz	(f.) namaz, salât
	n. 2, 7, 11
nān	(f.) ekmek
	n. 95
naşīb	(a.) nasib, pay, hisse
	n. 20, 29, 81, 82, 97
ne	ne (soru sözü)
	n. 12, 14
nebāt	(a.) nöbet şekeri
	n. 50
nerse	şey, nesne
	n. 2, 38, 75
	n.+ler 34, 37, 50
	n.+lerdin 61
	n.+leri 35
	n.+lerini 46
ni‘met	(a.) nimet, ihsan, iyilik, lutûf
	n.+din 82
	n.+i 41, 51

O	
oçak	ocak o. 94
oğlan	oğul, çocuk o.+ındın 3 o.+larındın 98
ohşaş	benzer o. 34
oku -	okumak o.-ğanga 0 o.-r 7
ol	o (işaret sözü) o. 3, 3, 4, 15, 15, 18, 18, 25, 28, 64, 64, 71, 94

ol -	olmak o.-a 14, 16 o.-ğay 25 o.-gey 100
on	on o. 0, 75, 86
onunçı	onuncu o. 60
oñg	sağ o. 98

Ö	
öğren -	öğrenmek o.-gey 25
öl -	ölmek o.-gey 98
öltür -	öldürmek ö.-ür 70
ölük	ölü ö. 4, 5, 15, 15 ö.+ni 14, 16, 17
‘ömr	(a.) ömür, hayat ‘ö.+i 5, 48
öp -	öpmek ö.-e 101
örmeküç	<örmekçi ?. örümcek ö. 19
öz	kendi ö. 27 ö.-ine 87
özge	başka ö. 83, 95

P	
pādšāh	(f.) padişah, hükümdar

	p. 9 p.+lardın 1, 34, 54, 77, 78, 89
pāk	(f.) temiz, pāk p. 8
perişānlik	kederlilik, kaygılı olma halı, dağınıklık, derbederlik, p. 91
peygamber	(f.) peygamber, resûl p. 0 p.+ler 0
piste	(f.) fıstık p. 50

R	
rāhat	(a.) rahat, huzurlu, tasasız, ketersiz r. 51
rāhatlik	rahatlık,uzuntüsüzlük, tasasızlık r. 23, 58, 86
renc-i	(f.) zorluk, güçlük sıkıntısı, eziyeti r. 44
mezşakkat	
rūzī	(f.) rızık, nasip, kismet r. 3, 3, 35, 37, 38, 59, 80, 86, 96
rūzīlik	nasip, kismet r. 90

S, Ş, Ş	
şaban	saban s. 12
şabırlu	sabırlı s. 13
saç -	saçmak, etrafa fırlatmak s.-ar 12
şadaqa	(a.) sadaka, zekât s. 28, 54, 56, 73, 87, 89
şāhib	sahip, malik s.+i 100
saklamak	saklamak s. 33
saklan -	saklanmak, gizlenmek s.-sun 61 s.-mağ 72
san	şayı, adet s.+ınça 18, 49
sarı	sarı

selâmet	s. 40, 54, 56 (a.) selamek, korku öve endişeden uzak olma	ş. 36 ş.+ge 87 ş.+ni 84
sevin-	s. 39, 42 sevinmek	şeker (f.) şeker, tatlı
sevinçlik	s.-gey 2, 3, 3, 9, 10, 20 s.-gey; 57	ş. 52 (a.) şerbet, içilecek tatlı mayii
sevinçli	sevinçli, şen, neşeli	ş.+ler 51
sevükli	s. 17, 23 sevgili. sevgi dolu	şu
sıçka n	s. 19 sıçan, fare	ş. 11
sığır	s. 66 sığır	sungur kuşu
sın-	s. 1 s.+lar 18	ş. 78
sikizinci	kırılmak	
simurg	s.-sa 98, 99, 100 sekizinci	T, T
soğ-	s. 50 (f.) anka kuşu	(a.) tabir, rüya yorma
sol	s. 85 ezmek, dövmek	t. 0, 0, 0
soğuk	s.-ar 50 sol	ve
söz	s. 99 soğuk	t. 18
sözleş-	s. 46 söz, laf, kelime	(a.) boş, nikâhtan düşmüş
suv	s. 25 s.+idin 63	t. 60
süçük	s.-ür 25 konuşmak, söylemek	kavga, döğüş
sür-	su	t. 33
süt	s. 87 s.+nı 83, 88	(a.) eksiksiz, tam olma
şadlık	s. 38 tatlı	t. 14
şadmân	s. 38 sürmek	bulmak, elde etmek
şehir	s.-üp 12 süt	t.-kay 14, 27, 49, 62
	s. 40	dar
		t. 21
		tohum, darı
		t. 37
		çekmek
		t.-ip 0
		taş
		t.+nı 31
		tavuk
		t. 97
		(a.) tertip, düzen; dizme, sıra-
		lama, hazırlama
		t. 0, 95
		(a.) karıştırma, karışıklık
		t. 93
		(a.) işlenmiş bir suçun bir
		daha yapılmayacağına dair
		verilen söz
		t. 13
		deve
		t. 62, 63, 64
		t.+ge 64
		ulaşmak, erişmek
		t.-gey 69, 99

tigrü	kadar t. 65	80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93,
til	dil t.+in 33	93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101
tile-	dilemek, istemek t.-genini 27 t.-se 29	tüş- düşmek t.-gey 74, 83
tilek	dilek, istek t. 29 t.+i 12	U ve krş. ü u. 2, 3, 6, 26, 33, 33, 50, 86
timür	demir t. 34	uçsızlık ucuzluk (?) u. 55
tiri	deri, post t. 59	uluğ ulu, büyük u. 7, 52, 84
tirik	diri t. 14 t.+ni 5	u.+lardın 35, 78, 95 u.+larını 3
toğuzunçı	dokuzuncu t. 52	uruğ tohum, çocuk u.+tının 39
ton	elbise, giysi t. 17, 53, 54, 55, 55, 55, 56, 57, 59	uruş vuruş, vurma, kavga u.- 33
törtünçi	dördüncü t. 32	uşandağ şu kadar, şu miktarda u. 32
turur	-dır/-dir (bildirme eki) t. 0, 0, 0, 65, 71, 73, 88, 101 t.-lar 0	uzun uzun, kısa olmayan u. 5, 27
tut-	tutmak t.-ar 19, 20, 75 t.-sa 90	Ü ve krş. u ü. 3, 23, 25, 26, 26, 41, 50, 51, 95
tutkuçı	tutucu, tutan t. 30, 32	üçün için ü. 0, 0
türlik	türlü, çeşitli bk. türlük t. 50, 50, 51	üçünçi üçüncü ü. 27
türlük	türlü, çeşitli bk. türlik t. 35	üzeri üst, üzer ü.+ne 0
tüş	düş, rüya t. 0, 15, 42 t.+inde 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79,	üzre üstünde, üzerinde ü. 19
		V vaḥşī (a.)yabani hayvan v.+lerdin 61
		vaḳt (a.) vakit, zaman v.+ın 11
		var var, mevcut v. 14
		ve (.) ve krş. vü v. 27, 30
		veyā (f.) veya, yahut v. 42, 42

vilâyet	(a.) şehir, il v.+ke 83	yırağ	uzak y.+dın 47
vü	(.) ve kırş, ve v. 0, 0, 1, 2, 2, 3, 3, 3, 3, 3, 3, 5, 10, 13, 14, 22, 23, 23, 24, 25, 33, 34, 36, 43, 50, 50, 51, 52, 55, 56, 56, 58, 61, 61, 86, 86	yigit	yiğit, genç y. 101
	Y	yimiş	yemiş. meyve y. 26 y.+ler 43 y.+lerdin 50
yâ	(f.) ya, veya y. 0, 19, 23, 27, 34, 35, 35, 37, 37, 38, 40, 55, 55, 59, 60, 60, 62, 62, 66, 67, 67, 78, 78, 81, 87, 87, 98	yir	yer, mekân y.+de 0, 42 y.+dın 95 y.+ge 21
yafrak	yaprak y. 26	yit-	yetişmek, kavuşmak, erişmek y.-key 3, 25, 37,39, 43, 78
yağış	güzel, iyi y. 15, 22, 28	yitinçi	yedinci y. 41
yalğan	yalan y.+dın 80	yormak	(rüya/düş) yormak, tabir etmek, açıklamak y. 0
yaman	kötü, fena y. 61, 73	yörü-	yürümek y.-r 19
ya'nı	(a.) yani, sözün kıyası y. 0	yūsuf	(a.) Hz. Yusuf, Yūsuf Peygamber y. peygamber 0
yaş	yaş, ömür y. +ı 27	yüzük	yüzük y. (altın ve kümüş y.) 30
yağ	yad, yabancı y. 27	yüzüm	üzüm y. 42, 43, 44, 49
yaz	ilk bahar y. 47	zâhid	Z, Z, Z, Z, (a.) zahid, sofu z. 19
yazık	günah, dinî suç y.+larındın 13	zağmet	(a.) zahmet, sıkıntı, eziyet z. 40, 79
yıgla-	ağlamak y.-ğanın 15	zâlim	(a.) zâlim, zulmeden z.+lerdin 69
yılan	yılan y. (tüşinde y. kör-) 73 (tüşinde aq y. kör-) 24 (tüşinde kıra y. kör-) 24 y.+nı kör- 80 y.+nı tutar kör- 75	zamân	(a.) zaman, vakit z.+da 11
		ziyâde	(a.) ziyede, artma, çoğalma z. 51, 53
		ziyân	(f.) ziyan, zarar, kayıp z. 64, 69, 99